

LENTEJUELEKIN ITSUTURIK DAGO JENDE ASKO ETA ROCK MUNDUAN MEZUAK ALBORATZEN ARI DIRA

El Drogas dokumentala ikusi berritan, protagonistarekin mintzatu gara. Barricada talde mitikoa, bere *socia*-rekin drogen mundura eginiko joan eta etorriko bidaia, feminismoa, memoria historikoa, literatura, alzhemerra, politika, bilobak, eszenatokiak... Gauza piloari eman diogu errepasoa.
“Gustura, ostia!”, berak esanen lukeen bezala.

 REYES ILINTXETA DANI BLANCO

***El Drogas* dokumentalak oso harrera ona izan du ikusleen partetik.**

Zu gustura gelditu zara?

Orokorrean gustura, bai 80 minutu hauetan kontatzen denarekin baita jendeak nola hartu duen ikusita ere. Dena den, dena hartzea ezinezkoa da eta penaz gelditu naiz, adibidez, Motxila 21 taldearen gaia ez delako aipatzen, baina neurtu behar da denbora. Bestalde, Barricadaren nire ikuspuntua ematen dut, baina ez da Barricadari buruzko dokumentala.

Barricada eta 80ko hamarkadako Txantrea bereizezinak dira?

Norbaitek egiten duena ulertzeko bere testuinguruan kokatu behar da. Fakto-

re komun asko genituen estatuko beste toki askotako errealitatearekin, horregatik Madril, Bartzelona eta baita hiri txikiagotako langileen auzoetan ere, gure musikak harrapatzen zuen jendea. Franco hil ondorengo urteak oso gogorrak izan ziren. 1980ko hamarkadan sartu zen *zaldia* [heroina], auzo askotan, familia askotan. Maiz galdetzen diot neure buruari zergatik dagoen boterea drogen legalizazioaren aurka. Ghettoak sortzeak berekin dakar zaborra diamante prezioan ordaindu behar izatea eta horrek familia askoren egitura eta ekonomia hondatzen ditu. Estatuak berak dira negozio ilun horiek guztiak maneiatzen dituztenak. Begiratzen hasten bazara ikusiko duzu heroina trafikoa pasatzen

zen bideetatik, pasatzen direla orain armak, organoak, emakumeak... dena kazahar bera da eta haren aurka egiteak ezinezkoa dirudi.

Drogaren zabalkunde hartan motibazio politikoak ere funtsezkoak izan ziren?

Jakina. Eta ez bakarrik Euskal Herrian, Bartzelonan eta Madrilan ere bai. Auzoetan zeuden elkartasun mugimenduak suntsitu nahi zituzten. Hori dena itzaltzeko erabiltzen ziren *zaldia* eta beldurra, batez ere lana galtzearen beldurra. Lehen, Francoren garaian alkohola eta erlijioa, herriaren opioa, erabiltzen ziren horretarako. Beti trafikatzeko da ideia eta sustantziekin.

Enrique Villarreal Armendariz

IRUÑEA, 1959

18 urterekin baxua hasi zen jotzen eta Punk Sapos Band eta Kafarnaun taldeetan aritu zen. 1982an soldaduskatik itzultitakoan Barricada sortu zuen Txantrea auzoan Boni, Mikel Astrain eta Sergio Osésekin. 25 disko kaleratu eta milioi bat kopia baino gehiago saldu zuten 30 urtean. 2011n *El Drogas* kaleratu zuten eta handik urte eta erdira desagertu zen Barricada. La venganza de la abuela, Txarrena eta gaur egun El Drogas bandarekin jarraitu du bere ibilaldia, denera beste hamar disko kaleratuz. Mamen Irujoren *socia*, bi seme-alabaren aita eta bi biloben aitatxi da.

Eta orain?

Orain oso latza da langile auzoetan gertatzen ari dena apustu etxeekin, adibidez. Arrotxapea, esate baterako, Iruñean elkartasun-sare sendoena duen auzoa da eta hau da, hain zuzen ere, apustu etxe gehien duena. Ez da kasualitatea. Pertsonaren indibidualismoa bultzatzen da. Eta guk dena sinesten dugu. Ongi legoke errealitatek gertuagoko irizpideak bagenitu.

Arteak laguntzen ahal du irizpide horiek eraikitzen?

Niri bai, behintzat. Nik egiten dudanak produktu izaten bukatzen du, niri gehiegi ez gustatu arren, baina behintzat saiatzen naiz produktu hori mantendu dadila ahal den eta fidelen nik pentsatzen dudanarekiko. Nire lanekin jendeak bere irizpide propioak egin ditzan nahi dut. Ez dago deus arriskutsuagorik norberak bere kabuz pentsatzea baino.

Norbaitek katua sakatu behar duela zioen musikariak, nola darama zentsurarena?

Guri Barricadan bi abesti zentsuratu ziguten garaian, Negu Gorriaken afera ari zen gertatzen Galindorekin, beraz, horren ondoan, gurea irrigarria zen. Polygram multinazionalak *Bahía de Pasaia* abestia kendu zigun laugarren diskotik. Mamen, nire *socia* [bikotea], *Egin*-etik pasa zen informazio bila eta hala sortu zen kanta.

Gero seigarren diskoan beste bat zentsuratu ziguten: *En nombre de Dios*, Opusi erreferentzia egiten diona. Badu puntu umoretsua, eta literarioki asko gustatzen zitzaidan estribilloa: “sacramento, sacrosanto, sacristán sacrificado, sacrilegio consagrado, la señal del santo cristo...”. “Ostia, zer ona naizen!”, pentsatu nuen. Polygrameko arduradunarekin eztabaida latza izan nuen eta ikusi nuen morroia nola jartzen zen zurbil. Handik gutxira aldikari batek argitaratu zuen single pirata bat bi kantu horiekin eta oihartzun oso zabala izan zuen. Kontzertuetan jendeak eskatzen zituen eta goitik behera zekizkien letrak. Ikaragarria izan zen.

Eta autozentsuratu zara noizbait?

Ez dut inoiz sentipen hori izan, baina bai iruditzen zaidala, hori nolabait gertatzen ari dela rock munduan, edo behintzat ni mugitzen naizen ere-

muan, ez delako posible rock munduak horren gerra gutxi ematea.

Duela zortzi urte *Demasiado tonito en la corteza* disko hirukoitza atera nuen. *Matxinada* abestian politikari batzuen kritika egiten da eta *Vamos a desahuciar a la Casa Real* diogu, baina inork ez du ezer esan. Agian kontua da beldurrik ez diegula ematen jada.

Auzitegi Nazionalaren beldurra hor dago beti, sortzaileen buruan?

Izan daiteke. Ez dakit. Hala ere, iruditzen zait rockaren munduan jende asko lentejuekin itsututa dagoela eta mezuak albo batera gelditzen ari dira.

Egungo musikaren panoramari dagokionez, reggeatona gustukoa ez duan arren, kezkatzen nau haren kontra dagoen oldarraldiak, AEBetatik datorren industriari aurre egiten dion mugimendu bakarra denean. Ongi iruditzen zait aztertzea zeinen matxistak diren letra batzuk eta hori guztia, baina hori ere ez da berria eta ez da soilik gertatzen estilo honetan. Gurean ere matxistak izan gara eta bagara! Asko aldatu behar da, norberarengandik hasita. Gizonok gure alde femeninoari ateratzen utzi eta bigarren lerrora pasatzen ikasi behar dugu. Niretzat plazerra da fardelak aldatzea, adibidez. Gainera lehena ez bazara, matxoena ez bazara, frakasatua besterik ez zara.

Aldatuko litzateke mundua emakumeon mezuak ozenago adituko balira?

Nik uste dut baietz, dena den orokorrean hitz egitea oso arriskutsua da, baina iruditzen zait zentzu handiagoa dagoela emakumeen pentsamendu globalean, harreman zuzenagoa dutelako lurrarekin, naturarekin eta tradizionalak besteak zaindu eta etxeak antolatu dituztelako. Elkartasuna eta enpatia landu dituzte gehiago eta hori da denok ikasi behar duguna.

Gero eta gutxiago fidatzen naiz asanbladez, batez ere gizonek osatzen badituzte. Alderdi politikoak ere ez zaizkit gustatzen. Kortse moduko bat dira, eta hori da dagoen gauzarik antidemokratikoena. Enpatia sustatu behar dugu, ergeltasun maila jaitsi nahi badugu.

Enrique Mayarengatik kapaz nintzateke berriro haxixa erretzeko: “Enrique, izenkide, goazen peta bat erretzera eta hitz egitera eta utzi pailazoei beren lana egiten”.

Kutxi Romerok dio irakurketak salbatu zaituela. Zer irakurtzen duzu? Denetik, plazer ikaragarria da niretzat. Batez ere poesia. Kontakizun laburrak ere oso gustuko ditut. Julio Ramón Ribeyroren ipuin batean oinarritu naiz disko bat ateratzeko.

Irakurtzen eta idazten dudanarekin jolastea gustatzen zait. Askotan plagioa deabrutu egiten da eta ez da aintzat hartzen zeinen ederra den bitxigintzan egiten den bezala, diamante bat hartu, eta beste pieza landu batean ezarri bitxi berri bat sortuz. Hori da niri gustatzen zaidana testuekin egitea. Orain liburu bat ari naiz idazten eta zimikoa egin nahi diot jendea-ri aipatzen ditudan egile horiek irakur ditzan. Eta aldi berean, proposatu nahi diot irakurleari berak ere beste pieza berri bat egin dezan irakurritakoaren gainean. Literatura, arraioa, jolasa da!

Ez zait interesatzen lehena izatea ezer-tan, ikasten segitu nahi dut, besterik ez. Luxua da. Bizitza sekulako eskola da, baina askok ez dute aukerarik. Konfinamen-

duan ez nintzen geldirik egon: orain 300 orrialde ditut, eta bost kanta berri.

Dokumentalean familiarekiko duzun atxikimendua nabarmen erakusten da. Ez da oso ohikoa rock izar batengan, ezta?

Gu halakoak gara. Seme-alabarekin asko gozatu nuen txikiak zirenean, baina bi-lobekin jabetzen naiz denbora azkar pasatzen dela eta gaur ikusten duzun gauza bakoitza ez dela errepikatuko. Une jakin batean haien bizitza bizitzera joanen dira eta nik antsia dut une guzti-guztiak bizitzeko.

Eta drogei buruz ere modu garbian hitz egiten duzue. Zer kontsumitu duzu?

Ia denetik. Ematen du *zaldia* ere sartu dudala, baina ez. Nik suertea izan dut txikitatik asma izan dudala eta probak egiteko ziztada asko egin didatenez, orratzak ezin ditudala ikusi ere egin. Baina speed, anfetak, *perika* [kokaina]... bai. Esaten zuten

koka-k ez zintuela harrapatzen... Gainera, sartzen zenuena kaka hutsa zen.

Heroina introspektiboa da eta besteak, aldiz, kanpora begirakoak, ongi pasatze-koak. Nik hitz egiten nuenean *zaldia*-ren menpeko zen jendearekin, haien bizi filosofia askoz interesgarriagoa iruditzen zitzaidan. Ni bakartia izan naiz beti eta haiekin identifikatzen nintzen gehiago, baina orratzekin ezin nuen.

Zergatik sartu zinen putzu horretan?

Gauza berriek atentzioa ematen dizute eta hormonon iraultzaren urteetan, are gehiago. Leherketa bat da. Gainera arrakasta baduzu, protagonista zarenean, ez zara pentsatzera gelditzen eta gau bakoitza azkena balitz bezala bizitzen duzu. Orduan, bat-batean, aurkitzen zara egoera ergel batean, non zure indar guztiak substantzia bilatzera bideratzen dituzun. Ni honetaz ohartzean hasi nintzen kontsumoa nabarmen jaisten. Kontzertuetara nindoanean drogazaleena, mozkortiena eta makarrena nintzela erakusteko beharrik ez nuen sentitzen jada. Histeriaz inguratuta nengoen, baina ez nuen parte-hartzen horrenbeste. Etxean ere ikusi genuen beharrezkoa zela gauzak bere tokian jartzea eta, horrela, Mamenek eta biok prozesu oso polita hasi genuen; dagoeneko badira 20 urte ezer hartzen ez dudana, ez drogarik ez alkoholik ere. Dena den, ez dut uste mundu hori deabrutu behar denik, adizio mota asko daukelako. Pertsona hauek guztiak ez dira putakume batzuk. Bultzada bat behar dute gaixotasun hori onartzeko eta aitortzeko. Zu aditzeko prest dagoen norbait ondoan izatea behar da.

Eta eszenatokia zer da zuretzat?

Biloben ondoren gauzarik handiena da. Nire ofizioa da eta luxua da gustatzen zaizun horretatik bizitzea. Gainera, honek gehiago irakurtzera eta musika gehiago entzuterara eramaten nau, ikasten eta konposatzen segitzeko. Egoismo hutsagatik nago ni honetan. Nahastan ditut ofizioa eta zaletasunak. Nik gozatu egiten dut eszenatokian, jendea nire ideiak bidaltzen nire listua eta izerdi tantekin batera.

Hori ez da oso egokia Covid garai honetarako...

Bai, baina niri gustatzen zait areto txikien batailetara sartzea. Jendearen ondo-ondoan egon, mota guztietako jariakinak trukatu... Jaialdi handietan hori ez da gertatzen, dena handiagoa delako, hotzagoa, baina areto txikietan bai. Izorratua

ikusten dut panorama. Pandemia honek lehenagokoa eta ondorengo markatu-ko ditu bai, baina lehenago ere egoera bereziak egon dira, gero eta maizago: HIESA, behi eroen gaitza, SARS, MERS... Hasten ari gara gauzak beste modu batez ikusten.

Eskrupulosoagoak izanen gara?

Baietz uste dut nik. Eta putada bat da. Ni betidanik hotzagoa izan naiz. Ama besarkatzen hasi nintzen alzheimerria diagnostikatu ziotenean. Orduan jakin nuen zer den besarkadak ematea eta besarkatua izatea, ostia! Eta zeinen gustura ibili naizen zortzi urteotan bera lastantzen eta ipurdia garbitzen. Eta orain, hain gustura nagoela nire inguruko jendea besarkatzen, kakazahar hau ateratzen da. kontaktu fisikoarekin lortzen duzun konexioa ordezkaezina da.

Pandemiaren erdian joan zitzaizuen ama, ezta?

Bai. Apirilaren 2an hil zen, pertsona gehien hil zen egunean. Oso ahul zegoen eta ez dakigu birusa harrapatu zuen ala ez, baina berdin dio, modu batez edo beste bukaeran zegoelako. Oso gogorra izan zen, azken egunetan ezin izan genuelako

ikusi eta errausketara ere bakarrik hiru pertsona joateko baimena zegoelako; eta gainera, iritsi ginenerako jada erraustuta zegoen. Gero, ahal izan genuenean, familia osoa bildu ginen bazkari bat egiteko. Nik ez dut mezarik behar agur esateko. Beste askok bakardadean pasa behar izan dute dena eta hori latza da.

Txantreak jarraitzen du izaten auzo gatazkatsua?

Gauzak aldatu dira toki guztietan. Agian orain, Txantrean eta beste toki askotan, arazo nagusia mugimendu asoziatiboan dagoen banaketa da. Betidanik bi joera izan dira: sindikala, auzoetako apaizen laguntzarekin askotan, alde batetik, eta abertzalea bestetik. Eta azken honetan orain dagoen desadostasunak banaketa ekarri du auzora. Euskal Herriko mugimendu sozialetan askotan ezker abertzalea saiatu da indarrak biltzen, okupazioa edo intsumisioaren inguruan, adibidez. "Egin soldaduska ETAn", esaten ziguten eta batzuek ez genuen nahi ez armadan eta ez ETAn ere. Nire ustez, ezker abertzaleak ez du jakin izan bere papera zehazten. Erakunde armatu bati abangoardia izaten utzi dio helburu sozial eta politikoak lortzeko, eta XX. eta

XXI. mendeetan hori ulertzea oso zaila da. Eta honekin batera, noski, estatuen gerra zikina dago, molestatzen dugun guztiak ETA garela esanez.

Zure dokumentala estreinatu zen Zinemaldian eta han bertan ere Patria telesaila aurkeztu zuten.

Patria liburua ez dut irakurri, baina neure buruari zin egin diot irakurriko dudala, ez dudalako kritikatu nahi irakurri gabe. Telesaila ez dut ikusiko. Ez zait interesatzen. *No hay tregua* kanta sartu nahi zuten eta ezetz esan nien. Imaginatzen nuen tiroek nondik joko zuten, eta ez nuen nahi. Nola konpondu behar dira arazoak horretarako borondaterik ez badago?

Bonirekin egin zenuen bezala?

Ni Barricadatik bota ninduten. Pertsona batzuen ego arazo bat izan zen, baina Boniren aurka ez daukat ezer. Ez litzaidake inportako elkartzea akorde batzuk egiteko. Hemen zorionsuak ginateke. Ez dugu Barricada berreskuratu behar, ez diogulako inori ezer demostratu behar. Nik Barricadarekin bizi izan dudana ez nuke ezerekin truke aldatuko, eta 30 urte horiek nire oinarria dira egiten dudana beste guztirako. Horrekin gelditzen naiz. ●

EUSKAL SOZIOLINGUISTIKA JARDUNALDIA

2020ko urriaren 28a

Mondragon Unibertsitateko Humanitate eta Hezkuntza Zientzien Fakultatea, **Eskoriatza**

www.soziolinguistika.eus/jardunaldia

Antolatzailea:

Laguntzaileak:

Humanitate eta Hezkuntza Zientzien Fakultatea

09:15 Sarrera

09:30 **Gazteak euskararen eszenatokian: erabileraren auzia** – Jone Miren Hernandez (EHU) eta Olatz Altuna (SL Klusterra)

10:30 **Eskola giroko hizkuntza erabileraren azterketa** – Iñaki Martinez de Luna eta Maialen Iñarra (SL Klusterra)

11:15 Atsedena

11:45 **Ahozko komunikazioa euskararen ezagutza baxueneko inguruneetako ikastetxeetan** – Idurre Alonso (MU), Agurtzane Azpeitia (MU) eta Olatz Bengoetxea (SL Klusterra)

12:30 **Nerabe eta gazteen puzzlea osatzen I**

- *Kirol-taldeak erabilerara gune* – Jaime Altuna (EHU)
- *Lidergoetatik eragiten* – Eusliderrak- AEK-Ahize
- *Bertso-eskolak sozializazio eremu gisa* – Miren Artetxe (EHU)
- *Gazteei begira: usteetatik jarretara* – Gipuzkoako Urtxintxa Eskola
- *Gazteak euren aktibazio prozesuen ikerlari* – Jone Goirigolzarri (Deustuko Unibertsitatea)
- *Euskararen erabilerara espedizioa* – Euskarabentura

14:00 Bazkalordua

15:00 **Nerabe eta gazteen puzzlea osatzen II**

- *Ludikotasuna eta emozioetatik eragiten* – Pulunpa- Euskal Herriko Ikastolak
- *Aisialdiaren gakoa* – Euskaltzaleen Topagunea
- *Soziolinguistika lantzen ikasgelan* – Emun
- *Unibertsitateko ikasleen hizkuntza-profilak eta erronkak* – MU

16:00 **Mahai-ingurua: norantz? zein bidetatik?** – Jone Miren Hernandez (Euskal Herriko Unibertsitatea), Jone Goirigolzarri (Deustuko Unibertsitatea) eta Pablo Suberbiola (Soziolinguistika Klusterra)

17:30 Itxiera